Hoi Cor,

Gisteren kreeg ik eindelijk de gelegenheid *Bik* te lezen. De vorige verzending – tijdens de lockdown – is nooit aangekomen, maar Franc vroeg me welke titels van de uitgeverij hij mee kon sturen met de auteursexemplaren van mijn eigen nieuweling *Carmona*.

> *Carmona* staat nog op mijn leeslijstje (met de stip van 'en snel!'). maar mijn maandelijks programma 'Live in De Poentjak' (beeldend kunst, literatuur muziek op iedere eerste zondag van de maand) kost meer tijd dan ik had gedacht, het werk aan de Extazereeks-essays idem en de moeizame voortgang van mijn tweede roman (*Dunkel*) blijft ook maar aan mijn hoofd zeuren. Die roman speelt zich trouwens af in Frankrijk. Een keuze die er vooral op gebaseerd is om de hoofdpersoon (behalve schrijver ook muzikant) niet teveel op mijzelf te doen lijken.

Mijn eerste reactie toen ik de envelop had opengescheurd: wat een schitterend uitgegeven boekje!

> Hulde aan Els.

Dit verkleinwoord slaat overigens alleen op het formaat. *Bik* is een groots boek over een klein leven. 'Een uniek boek binnen het Nederlandse literatuurlandschap' herinnerde ik me uit een recensie. Ik heb het nagezocht, die was van Tzum. Nu ken ik weinig Nederlandse literatuur, maar ik heb nog nooit een boek als dit gelezen.

> Dat doet me goed te horen. Met onze muziek (Trespassers W) was dit ook altijd ons uitgangspunt: niet lijken op andere muziek, niet lijken op ander muzikanten. De grijze bladzijden waren al 'anders', de personages ook. Bik zou je een 'loser' kunnen noemen, maar dat was hij niet. Hij houdt zichzelf, ondanks zijn faux pas in de oorlogsjaren overeind. Hij houdt zelfs zijn liefde voor Irmina overeind, zoals Irmina, wetend dat ze Bik belazerd heeft, beseft dat ze hem ook heeft gevormd.

Wat een uitdaging heb je jezelf gesteld om zo'n 'onbetekenend' leven te documenteren alsof het een biografie van, noem maar wat, Napoleon, betreft. Want het gaat over meer dan Bik. Het gaat over een tijdperk, over twee steden, die je tot leven brengt met een combinatie van feiten en anekdotes. Het Berlijn van voor de oorlog als een plek vol dynamiek, het voorbije Den Haag niet zonder nostalgie, geloof ik.

> Jazeker, Den Haag leunend op vergane glorie, Berlijn dat zijn uiterlijke grandeur bedreigd ziet door een quasi-wetenschappelijke en morele armoede. De een groots

> voor de herinnering, de ander groots voor het oog.

Je belangrijkste stilistische keuzes – droog, feitelijk, met een veelheid aan details – zullen niet bij iedereen empathie voor de hoofdpersoon opwekken. Maar ik houd van schrijvers die de lezer vragen zelf een stapje te doen. Voor mij heb je Bik onsterfelijk gemaakt.

> Dat hoop ik. Ik speel een klein rolletje in het verhaal, een cameo: de jongen (ik schat achttien jaar oud) die dolgraag een horloge wil kopen dat hem lonkt vanachter de etalage. Ik had daarvoor al veel over hem gehoord. ‘Er was iets in Berlijn gebeurd met een vrouw.’ ‘Hij had voor de Duitsers gewerkt.’ Glorieus was het nooit, wat ik hoorde. Toen ik hem zag was ik geïmponeerd. De roman die nog zo’n vijftig jaar moest wachten, speelde al in mijn gedachten. Dit wás iemand!

Na het gisteren in één ruk uitgelezen te hebben, ligt het nu op mijn nachtkastje (twee clichés, maar echt waar) om het nog eens in stukjes tot me te nemen.

Groet,

Rob

> Wat je schrijft raakt mij en raakt mijn roman diep. Heel veel dank!
> Groet,
>
> Cor